

# **DECIZIA PLENULUI CURȚII CONSTITUȚIONALE Nr.1**

## **din 8 februarie 1994**

### **privind liberul acces la justiție al persoanelor în apărarea drepturilor libertăților și intereselor lor legitime**

**Publicată în Monitorul Oficial nr.69 din 16.03.1994**

Curtea Constituțională a fost investită prin sesizări sau excepții de neconstituționalitate formulate, după caz, potrivit prevederilor art.144 lit.a) și c) din Constituție, să se pronunțe asupra constituționalității unor dispoziții legale ce se pretindea că limitau accesul liber la justiție, consacrat de art.21 din legea fundamentală.

Soluțiile Curții diferă în funcție de specificul fiecărei cauze:

- Prin Decizia nr.34/1993 (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.144 din 1 iulie 1993), constatându-se că excepția prevăzută de art.4 din Legea contenciosului administrativ nr.29/1990, referitoare la prevederile art.3 din aceeași lege privind cererile cu privire la stabilirea și scăderea impozitelor, a taxelor și a amenzilor prevăzute de legile care prevăd impozite și taxe, înlătură jurisdicția instanțelor judecătorești și, deci, încalcă accesul liber la justiție, s-a decis că ea este abrogată potrivit art.150 alin.1) din Constituție și s-a consacrat astfel dreptul de recurs la Secția de contencios administrativ a Curții Supreme de Justiție;

- prin Decizia nr.35/1993 (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.218 din 6 septembrie 1993) s-a decis că dispozițiile art.35 din Legea nr.32/1968 privind stabilirea și sancționarea contravențiilor sunt neconstituționale și, în consecință, abrogate, deoarece împiedică persoanele juridice de a exercita calea de atac împotriva proceselor-verbale de contravenție la instanțele judecătorești, încalcând astfel accesul liber la justiție;

- prin Decizia nr.41/1993 (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.218 din 6 septembrie 1993) s-a respins ca vădit nefondată o excepție de neconstituționalitate vizând art.11 din Legea fondului funciar nr.18/1991, reținându-se, între altele, că dispoziția atacată prevede expres posibilitatea celui nemulțumit de hotărârea comisiei județene de a se adresa justiției (judecătoriei), reprezentând o concretizare a principiului prevăzut de art.21 din Constituție;

- prin Decizia nr.60/1993 (publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.12 din 19 ianuarie 1994) s-a admis excepția de neconstituționalitate a art.64 alineatul final din Decretul nr.360/1976 privind aprobarea Statutului disciplinar al personalului din unitățile de transporturi și s-a constatat că este abrogat în baza art.150 alin.(1) din Constituție, urmând ca împotriva hotărârii judecătorești partea interesată să poată exercita toate căile de atac prevăzute de lege. Pentru a se pronunța această soluție, s-a reținut că dispoziția legală atacată asigură salariaților care concură la siguranța circulației numai un acces parțial la justiție (plângere la judecătorie), în timp ce pentru ceilalți salariați din transporturi nu există o astfel de restricție și, deci, textul consacră o discriminare care contravine prevederilor art.16 alin.(1) din Constituție.

În legătură cu această ultimă decizie, Curtea Supremă de Justiție, cu adresa nr.56 din 29 noiembrie 1993, a sesizat Curtea Constituțională, solicitând să se examineze dacă nu este în contradicție cu Decizia Curții Constituționale nr.3/1992, prin care, în materia contenciosului electoral, se stabilise că este constituțională dispoziția cuprinsă în art.85 alin.2) din Legea nr.68/1992 pentru alegerea Camerei Deputaților și a Senatului, care exclude, în această materie, alte căi de atac în afara recursului.

Ca atare, pentru a se înlătura orice posibilitate de interpretare echivocă a deciziilor Curții Constituționale în legătură cu liberul acces la justiție, prevăzut de art.21 din Constituție, inclusiv în ce privește accesul la folosirea căilor de atac,

#### **PLENUL CURȚII CONSTITUȚIONALE,**

examinând deciziile pronunțate, îndeosebi Decizia nr.3/1992, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.162 din 15 iulie 1992, și Decizia nr.60/1993, publicată în Monitorul Oficial al României, Partea I, nr.12/1994, precum și sesizarea Curții Supreme de Justiție, reține următoarele:

Potrivit art.21 din Constituție: "Orice persoană se poate adresa justiției pentru apărarea drepturilor, a libertăților și a intereselor sale legitime.

Nici o lege nu poate îngredi exercitarea acestui drept"

În interpretarea acestui principiu constituțional, Plenul Curții Constituționale este chemat pentru a decide:

1. dacă instituirea unei proceduri administrativ-jurisdicționale constituie o încălcare a liberului acces la justiție sau poate avea ca efect limitarea acestui acces;

2. dacă liberul acces la justiție este compatibil cu instituirea unor proceduri speciale, pentru situații deosebite, sau, dimpotrivă, implică existența numai a unei unice proceduri, indiferent de asemenea situații, inclusiv în ce privește exercitarea căilor de atac;

3. în ce condiții existența unor particularități procedurale, îndeosebi în ce privește exercitarea căilor de atac, este conformă principiului egalității cetățenilor în fața legii și a autorităților publice, prevăzut de art.16 alin.(1) din Constituție.

În legatură cu prima problemă, referitoare la legitimitatea constituțională a procedurilor administrativ-jurisdicționale, Plenul Curții Constituționale consideră că este de competența exclusivă a legiuitorului de a institui asemenea proceduri destinate, în general, să asigure soluționarea mai rapidă a unor categorii de litigii, descongestionarea instanțelor judecătorești de cauzele ce pot fi rezolvate pe această cale, evitarea cheltuielilor de judecată. Astfel, procedura administrativ-jurisdicțională constituie o măsură de protecție care, deci, nu poate avea ca scop, în nici un mod, limitarea accesului la justiție. Dar, în conformitate cu prevederile art.125 din Constituție, justiția se desfășurează de Curtea Supremă de Justiție și de celelalte instanțe judecătorești prevăzute de lege. Așa fiind, existența unor organe administrative de jurisdicție nu poate să ducă la înlăturarea intervenției instanțelor judecătorești, în condițiile stabilite de lege. Această consecință rezultă și din exigențele principiului separației puterilor în stat care, în ce privește relația dintre administrația publică și autoritatea judecătorească, exclude posibilitatea ca un organ al administrației publice, chiar cu caracter jurisdicțional, să se substituie autorității judecătorești. Ca urmare, hotărârea organului de jurisdicție administrativă este supusă controlului judecătorec al instanței de contencios administrativ sau al altei instanțe competente, potrivit legii, iar părților nu li se poate limita exercitarea acestui drept consfințit de prevederile Constituției.

Liberul acces la justiție presupune accesul la mijloacele procedurale prin care justiția se desfășurează. De aceea, în legatură cu cea de-a doua problemă, referitoare la compatibilitatea unor proceduri speciale sau a particularităților procedurale pentru exercitarea drepturilor procesuale ale părților cu principiul liberului acces la justiție, Curtea Constituțională consideră că este de competența exclusivă a legiuitorului de a institui regulile de desfășurare a procesului în fața instanțelor judecătorești. Este, de altfel, o soluție care rezultă în mod categoric din dispozițiile art.125 alin.(3) din Constituție, potrivit cărora "Competența și procedura de judecată sunt stabilite de lege" și ale art.128 în conformitate cu care "Împotriva hotărârilor judecătorești, părțile interesate și Ministerul Public pot exercita căile de atac, în condițiile legii". Judecătorul "spune dreptul" pentru soluționarea unui litigiu, dar numai în formele și în condițiile procedurale instituite de lege. Pe cale de consecință, legiuitorul poate institui, în considerarea unor situații deosebite, reguli speciale de procedură, ca și modalitățile de exercitare a drepturilor procedurale, principiului liberului acces la justiție presupunând posibilitatea neîngrădită a celor interesați de a utiliza aceste proceduri, în formele și în modalitățile instituite de lege. De aceea, regula art.21 alin.(2) din Constituție, potrivit căreia nici o lege nu poate îngredi accesul la justiție, are ca semnificație faptul că legiuitorul nu poate exclude de la exercițiul drepturilor procesuale pe care le-a instituit nici o categorie sau un grup social.

În legatură cu cea de a treia problemă, privind asigurarea egalității cetățenilor în exercitarea drepturilor lor procesuale, inclusiv a căilor de atac, Curtea Constituțională consideră ca în instituirea regulilor de acces al justițiabililor la aceste drepturi, legiuitorul este ținut de respectul principiului egalității cetățenilor în fața legii și a autorităților publice, prevăzut de art.16 alin.(1) din Constituție. De aceea nu este contrar acestui principiu instituirea unor reguli speciale, inclusiv în ce privește căile de atac, cât timp ele asigură egalitatea juridică a cetățenilor în utilizarea lor. Principiul egalității în fața legii presupune instituirea unui tratament egal pentru situații care, în funcție de scopul urmărit, nu sunt diferite. De aceea el nu exclude ci, dimpotrivă, presupune soluții diferite pentru situații diferite. În consecință, un tratament diferit nu poate fi doar expresia aprecierii exclusive a legiuitorului, ci trebuie să se justifice rațional, în respectul principiului egalității cetățenilor în fața legii și a autorităților publice. În temeiul acestor considerente, prin Decizia nr.60/1993 Curtea Constituțională a apreciat că

instituirea accesului parțial, doar la prima instanță, al salariaților din sectorul siguranței circulației este neconstituțională, cât timp celorlalți salariați din sectorul transporturi, în litigiile lor de muncă, le este asigurat accesul la toate mijloacele procedurale prevăzute de lege. Aceasta nu înseamnă însă că, în toate cauzele, accesul liber la justiție presupune să fie asigurat accesul la toate structurile judecătorești - judecătorii, tribunale, curți de apel, Curtea Supremă de Justiție - și la toate căile de atac prevăzute de lege, deoarece competența și procedura de judecată sunt stabilite de legiuitor, iar acesta, asigurând posibilitatea de a ajunge în fața instanțelor judecătorești și în condiții de egalitate, poate stabili reguli deosebite.

În acest context se poate observa clar de ce nu exista nici o contradicție între deciziile Curții nr.3/1992 și nr.60/1993. În prima decizie nici nu s-a discutat accesul la justiție, deoarece în sesizare se susținea că art.85 alin.(2) din Legea nr.68/1992, care prevede că "Împotriva hotărârilor definitive, pronunțate de instanțele judecătorești, potrivit acestei legi, nu există cale de atac", este contrară dispozițiilor art.128 din Constituție.

În acest sens, se aprecia ca sintagma "în condițiile legii" din art.128 nu înseamnă o posibilitate de restrângere a dreptului de a exercita căile de atac, ci se referă la reglementarea condițiilor procedurale de folosire a acestora. În motivarea deciziei - care a reținut că dispoziția atacată este constituțională - s-a arătat că atât în sistemul nostru procesual, cât și în alte țări, legea poate exclude folosirea unor căi de atac, fie pentru a reduce cheltuielile ocazionate de proces datorită modicității obiectului în litigiu, fie din motive de celeritate sau de protecție a unor interese sociale, fie pentru că natura cauzei impune o rezolvare promptă și definitivă. Excluderea căilor extraordinare de atac în materie electorală a fost impusă de necesitatea asigurării operativității în rezolvarea tuturor problemelor legate de desfășurarea alegerilor, precum și de interesul stabilității rezultatelor acestora, deoarece aplicarea în această materie a normelor de drept comun ar însemna, practic, să se împiedice desfășurarea alegerilor sau să se pună sub semnul incertitudinii un timp îndelungat rezultatele alegerilor. Deci soluția și motivarea din această decizie au în vedere exclusiv procedura electorală, astfel încât nu pot fi în contradicție cu o soluție din alt domeniu, în care problema invocată a fost alta.

Având în vedere considerentele expuse,

văzând și dispozițiile art.16 alin.(1), art.21, art.125 și art.128 din Constituție, precum și prevederile art.26 alin.(2) din Regulamentul de organizare și funcționare a Curții Constituționale,

Plenul Curții Constituționale, cu voturile judecătorilor Vasile Gionea, Viorel Mihai Ciobanu, Antonie Iorgovan, Ion Filipescu și Florin Bucur Vasilescu,

#### DECIDE:

1. Instituirea unei proceduri administrativ-jurisdicționale nu este contrară principiului prevăzut de art.21 din Constituție, privind liberul acces la justiție, cât timp decizia organului administrativ de jurisdicție poate fi atacată în fața unei instanțe judecătorești.

2. Accesul la structurile judecătorești și la mijloacele procedurale, inclusiv la căile de atac, se face cu respectarea regulilor de competență și procedură de judecată stabilite de lege.

3. Liberul acces la justiție se realizează numai în respectul egalității cetățenilor în fața legii și a autorităților publice, astfel încât orice excludere care ar avea semnificația încălcării egalității de tratament juridic este neconstituțională.

Pronunțată de Plenul Curții Constituționale în ziua de 8 februarie 1994.

*La dezbateri au participat Vasile Gionea, președinte, Viorel Mihai Ciobanu, Mihai Constantinescu, Antonie Iorgovan, Ioan Muraru, Ion Filipescu, Florin Bucur Vasilescu, judecători.*

Decizia se comunică Curții Supreme de Justiție și se publică în Monitorul Oficial al României, Partea I.